

Labklājības ministrija

Nodarbinātības un uzņēmējdarbības iespējas personām ar invaliditāti

02.12.2016.

Labklājības ministrija

Invaliditātes grupa

Vecumā 50 gadi un vairāk - 57,8 %

Personas ar invaliditāti: pēdējos gados aptuveni 9-12% no kopējā bezdarbnieku skaita, 8,8 tūkstoši uz 01.11.2016.

Pēdējā nodarbošanās – mazkvalificēti darbi - 23%

Ar profesionālo izglītību 44%, nepietiekamu* izglītības līmeni 46%

Bezdarbnieka ar invaliditāti statistiskais portrets

Jaunieši – 3,4% (15-24 gadi)

Ilgstoši bez darba – 52,5%

Dati uz 30.09.2016.

*Vispārējā vidējā, ar/bez pamatizglītības

Labklājības ministrija

**Kādi ilglaicīgi atbalsta pasākumi tiek plānoti, lai veicinātu cilvēku ar invaliditāti nodarbinātību?
(atbalstītais darbs, darba vietas iekārtošana, subsīdijas u.c.)**

Labklājības ministrija

Subsidētā nodarbinātība - subsīdijas un darba vietas iekārtošana (I)

- **ESF projekts «Subsidētās darba vietas bezdarbniekiem»**
- **Projekta īstenotājs:** Nodarbinātības valsts aģentūra
- **Projektam pieejamais finansējums** - 27 809 934 euro
- **Projekta īstenošanas laiks:** 02.2015. – 12.2022.
- **Mērķa grupas:** nelabvēlīgā situācijā esoši bezdarbnieki, t.sk., personas ar invaliditāti
- **Finansiālais atbalsts projekta ietvaros:**
 - **Darba alga** mērķa grupas personai – ne vairāk kā 555 vai 370 euro (ja persona nodarbināta mazkvalificētos darbos) mēnesī
 - Darba alga **darba vadītājam** (līdz 2 mēnešiem) – 185 euro mēnesī
 - **Darba vietas pielāgojums** bezdarbniekam ar invaliditāti –711 euro
 - **Surdotulku, ergoterapeitu, atbalsta personas darbā un citu speciālistu pakalpojumu izmaksas**, ja tie sniegti, lai nodarbinātu bezdarbniekus ar invaliditāti
 - **Izdevumu segšana par veselības pārbaužu veikšanu** bezdarbniekiem ar invaliditāti, ja tās paredzētas normatīvajos aktos par obligātajām veselības pārbaudēm
 - Papildus iespējams **reģionālās mobilitātes atbalsts** nokļūšanai uz darba vietu pirmos četrus mēnešus (līdz 400 euro)
 - **Vidējās izmaksas** 11 690 euro

Labklājības ministrija

Subsidētā nodarbinātība - subsīdijas un darba vietas iekārtošana (II)

- **2017.gadā plānots:**
 - **Pārdalīt papildus 8 000 000 euro** projektam «Subsidētās darba vietas bezdarbniekiem» 600 darba izveidošanai personām ar invaliditāti periodā no 2017.-2022.gadam
 - **leviest principu** – atbalsts darba devējiem atsevišķu pakalpojumu (darba vietas pielāgojumi, surdotulku, ergoterapeitu, atbalsta personu darbā un citu speciālistu pakalpojumi) apmaksai personu ar invaliditāti nodarbinātības veicināšanai ārpus subsidētās nodarbinātības
 - **Paplašināt profesiju sarakstu**, par kurām tiek kompensētas VSAOI personu ar invaliditāti subsidētajās darba vietās
 - **Izvērtēt iespējas diferencēt dotācijas** atkarībā no darbaspējām un invaliditātes smaguma

Labklājības ministrija

Subsidētā nodarbinātība – atbalstītais darbs (III)

- **Atbalsta personas** subsidētās nodarbinātības bezdarbniekiem ar garīga rakstura traucējumiem
- **Finansējumu var saņemt:** biedrības, nodibinājumi vai citas juridiskas vai fiziskas personas, kuru darbības mērķis ir saistīts ar atbalsta sniegšanu personām ar invaliditāti.
- **Atbalsta personas pakalpojumus var sniegt** persona ar atbilstošu izglītību veselības aprūpes, sociālās aprūpes vai sociālās rehabilitācijas, sociālā darba vai karitatīvā sociālā darba, pedagogijas vai psiholoģijas jomā un šai jomai atbilstošās profesijās, kas iekļautas Profesiju klasifikatorā.
- **Atbalsta persona** bezdarbniekam ar invaliditāti **palīdz integrēties darba vietā** (piemēram, līdzdalība pārrunās ar darba devēju, atbalsta sniegšana darba vadītāja norādīto darba uzdevumu apgūvē un izpildē, komunikācijas un saskarsmes veidošana ar darba devēju, darba vadītāju un darba kolēģiem, psiholoģiska un motivējoša atbalsta sniegšana ievērot darba kārtības noteikumus un darba pienākumus).
- **Atbalsta persona** sniedz pakalpojumu bezdarbniekam 12 darba tiesisko attiecību mēnešus (pakāpeniski mazinoties atbalsta intensitātei):
 - 1.nedēļā – katru darba dienu visu darba laiku;
 - 2.-5.nedēļā – katru darba dienu, bet ne vairāk kā 3 stundas dienā;
 - 6.-9.nedēļā – divas reizes nedēļā, bet ne vairāk kā vienu stundu katrā reizē;
 - no 10.nedēļas – vienu reizi nedēļā, bet ne vairāk kā vienu stundu katrā reizē.
- **2017.gadā plānots atbalsta personas pakalpojumus ieviest arī ārpus subsidētās nodarbinātības**

Labklājības ministrija

**Vai tiek plānots ieviest kvotu sistēmu
(līdzīgi kā Lietuvā) cilvēku ar invaliditāti
nodarbinātībai?**

Labklājības ministrija

Kvotu sistēma Lietuvā

- Lietuvā kvotu sistēma darbojās līdz 2005. gadam - katru gadu Darba birža un pašvaldības nosaka personu ar invaliditāti nodarbinātības kvotu vai papildu darba vietas, kas ietver ne mazāk kā 2% no kopējā darbinieku skaita, ja tas nav mazāks par 50.
- Ja kvota netiek sasniegta, tad darba devējam jāiemaksā Nodarbinātības fondā. Šis maksājums neatceļ kvotu izpildes prasību.
- 2005. gadā stājās spēkā jauns likums par personu ar invaliditāti sociālo integrāciju, kurā tika definēti jau citi personu ar invaliditāti nodarbinātības veicināšanas mehānismi - subsīdiju sistēma un sociālie uzņēmumi (ekvivalents no konkurences pasargātai nodarbinātībai).
- Lietuvas Invaliditātes forums alternatīvajā ziņojumā ANO norāda, ka iepriekšējā kvotu sistēma nedarbojās efektīvi nepietiekamas kontroles mehānismu trūkumu dēļ. Lietuvas Invaliditātes forums uzskata, ka kvotu sistēmu nepieciešams atjaunot tikai ar labākiem kontroles mehānismiem.
- Šobrīd netiek plānoti motivējoši pasākumi uzņēmējiem algot personas ar invaliditāti atvērtā darba tirgus ietvaros vai kvotu sistēma. ANO rekomendē Lietuvai veidot mērķtiecīgas programmas un pasākumus personu ar invaliditāti iesaistei atvērtajā darba tirgū.
- Avots:
 - *National Social Report – Lithuania (Annex 1: 2016 Strategic Social Reporting Questionnaire) (2016)*. Pieejams: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=758&langId=en&moreDocuments=yes>
 - *UN Committee on the Rights of Persons with Disabilities (2016). Concluding observations on the initial report of Lithuania*. Pieejams: http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolNo=CRPD%2fC%2fLTU%2fCO%2f1&Lang=en

Labklājības ministrija

Kvotu sistēmas iespējas Latvijā

- 2017.gadā plānots izvērtējums par kvotu ieviešanas iespējām Latvijā, balstoties uz starptautisko pieredzi.
- Tā kā privātajā sektorā Latvijā dominē mazie un vidējie uzņēmumi, tad šobrīd kvotu sistēma šajā sektorā nav reāli ieviešama.
- Diskutējams jautājums ar sociālajiem partneriem būtu par kvotu sistēmas ieviešanu uzņēmumos ar 50 nodarbinātajiem un vairāk (2%).
- Diskutējams jautājums būtu par kvotu pieejas ieviešanu valsts un pašvaldību institūcijās/uzņēmumos ar nodarbināto skaitu virs 50 (2%).
- Iespējams, labākais risinājums būtu sākt ar valsts un pašvaldību sektoru, pakāpeniski attiecinot arī uz privāto sektoru.
- Apsverama būtu labās prakses vai balvas iedibināšana tiem uzņēmumiem/iestādēm, kas nodarbinātu zināmu skaitu personu ar invaliditāti.
- Privātajam sektoram arī turpmāk tiks piedāvātas brīvprātīgi veidot valsts līdzfinansētās darba vietas personu ar invaliditāti nodarbināšanai, bet tās ir atkarīgas no darba devēju iespējām izveidot šādas darba vietas.

Labklājības ministrija

**Vai un kā tiks paplašinātas NVA
atbildības cilvēku ar invaliditāti
nodarbinātības veicināšanai?**

Labklājības ministrija

Motivācijas programma un mentora pakalpojumi (I)

- **Problēma** – NVA rīcībā nav pakalpojumu/speciālistu, kas labāk izprastu un palīdzētu motivācijas un darbā iekārtošanās asistēšanā personām ar invaliditāti;
- **Mērķis** - NVA organizēt iepirkumu personu ar invaliditāti mentoru pakalpojumiem, nolūkā motivēt, preventīvi atbalstīt un veicināt bezdarbnieku ar invaliditāti iekļaušanos sabiedrībā, iekārtošanos patstāvīgā darbā, iesaistīšanos pašnodarbinātībā vai piemērotā izglītības, apmācības programmas apguvē;
- Motivācijas programma darba meklēšanai ietver **20 darba dienu** psiholoģiska atbalsta, motivēšanas, sociālo prasmju pilnveidošanas un praktisku darba iemaņu atjaunošanas kursu, **160 akadēmisko stundu apjomā (nepārsniedzot 600 euro uz vienu personu)**;
- Motivācijas programma tiek īstenota **individuāli vai grupā, nepārsniedzot 12 personu sastāvu**;
- Mērķa grupas bezdarbniekiem tiek izmaksāta stipendija, nepārsniedzot 150 euro mēnesī;
- Motivācijas programma paredz dalībnieku nogādāšanu uz pasākuma norises vietu un atpakaļ (pēc nepieciešamības) un pusdienas
- Pakalpojumu sniedzēju izvēle atbilstoši Publisko iepirkumu likumam.

Labklājības ministrija

Motivācijas programma un mentora pakalpojumi (II)

Motivācijas programmas darba meklēšanai saturs ietver :

- **Personības un sociālo prasmju pilnveidošana** - sevis izzināšana, pašapziņas celšanas un motivācijas stiprināšana u.c.;
- **Sadzīves prasmju pilnveidošana** – ikdienas un laika plānošana, ģimenes budžeta plānošana, vides higiēna, uzturs un veselība u.c.;
- **Karjeras motivācija** - karjeras nozīme cilvēka dzīvē, darba meklēšanai nepieciešamo prasmju attīstīšana, mācīšanās un pašpilnveidošanās motivācijas nozīme u.c.;
- **Praktiskas nodarbības darba meklēšanas jautājumos** - kulturālas uzvedības priekšnoteikumi, komunikācija, attiecību kultūra darba vietā, ārējais izskats, gatavošanās darba intervijai, CV un motivācijas vēstules sagatavošana, darba meklēšanas iespējas u.c.;
- **Darba vizīte** - tikšanās ar uzņēmumu, nevalstisko organizāciju vai valsts/pašvaldību iestāžu pārstāvjiem un iepazīšanās ar darba specifiku.

Labklājības ministrija

Motivācijas programma un mentora pakalpojumi (III)

- Pēc motivācijas programmas, mērķa grupas bezdarbniekam **nodrošina mentoru (darbā iekārtošanās asistentu)**, kurš sniedz psiholoģisko atbalstu, konsultācijas un ieteikumus karjeras attīstības un darbā iekārtošanās jautājumos;
- Mentors nodrošina individuālas klātienes tikšanās/ konsultācijas, t.sk. komunikāciju ar mērķa grupas bezdarbniekiem telefoniski un elektroniski e-pastā:
 - **nepārsniedzot trīs mēnešus** vai mazāk, ja mērķa grupas bezdarbnieks iekārtojas darbā;
 - **nepārsniedzot sešus mēnešus** vai mazāk, ja mērķa grupas bezdarbnieks – persona ar invaliditāti – iekārtojas darbā.
- **Tiek gatavota dokumentācija iepirkuma veikšanai mentoru pakalpojumiem personām ar invaliditāti, lai pakalpojumu piedāvātu sākot ar 2017.gadu.**

Labklājības ministrija

Citi iespējamie Nodarbinātības valsts aģentūras pasākumi 2017.gadā

Nr.	Problēma	Risinājums	Termiņš
1.	Darba devējiem trūkst izpratnes par personu ar invaliditāti potenciālu, ko var sniegt darba tirgum.	Organizēt ēnu dienu (uzņēmumu un profesiju iepazīšanas dienu) personu ar invaliditāti darbā iekārtošanās veicināšanai, tuvinot personas ar invaliditāti un potenciālos darba devējus.	2017.g. 1.pusgads
2.	Darba devēji netiek publiski novērtēti un netiek izteikta pateicība par personu ar invaliditāti nodarbināšanu.	Iedibināt gada balvu darba devējiem par personu ar invaliditāti nodarbināšanas labo praksi.	2017.g. 2.pusgads
3.	Maz tiek popularizēta labā prakse personu ar invaliditāti nodarbinātībā.	Apzināt labo praksi un izveidot vienotu platformu/kontaktu tīklu cilvēku ar invaliditāti nodarbinātības labās prakses piemēru popularizēšanai, lai iedrošinātu citus darba devējus nodarbināt personas ar invaliditāti.	2017.g. 2.pusgads

Labklājības ministrija

**Kādi atbalsta pasākumi varētu tikt
plānoti cilvēkiem ar invaliditāti savas
uzņēmējdarbības attīstībai?**

Labklājības ministrija

Sociālā uzņēmējdarbība (I)

- **ESF projekts «Atbalsts sociālajai uzņēmējdarbībai» 2016.-2022.gadā.**
- **Projekta īstenotājs:** Labklājības ministrija sadarbībā ar AS «Attīstības finanšu institūcija Altum».
- **Sociālās uzņēmējdarbības mērķis** ir risināt sociālu, sabiedrībai nozīmīgu problēmu, izmantojot komercdarbības metodes un instrumentus un ieguldot peļņu noteiktā mērķa sasniegšanai (t.sk. mērķa grupu darba integrācijai).
- **Projekta mērķis** ir noteikt un pārbaudīt optimālus risinājumus sociālo uzņēmumu izveidei un attīstībai, tai skaitā darba integrācijas sociālo uzņēmumu atbalstam, lai palielinātu nodarbinātības iespējas nelabvēlīgākā situācijā esošiem bezdarbniekiem, personām ar invaliditāti un personām ar garīga rakstura traucējumiem.
- **Kopējās projekta izmaksas:** 19 920 206 *euro*.
- **Atbalstāmo uzņēmumu skaits** – indikatīvi 200.

Labklājības ministrija

Sociālā uzņēmējdarbība (II)

- **Grantu saņēmēji:**
 - Komersanti, biedrības, nodibinājumi
 - Fiziskas personas, kuras plāno uzsākt sociālo uzņēmējdarbību

- **Mērķa grupas darba integrācijas sociālajiem uzņēmumiem:**
 - nelabvēlīgākā situācijā esošie bezdarbnieki:
 - ilgstošie bezdarbnieki;
 - gados vecāki bezdarbnieki (54+);
 - bezdarbnieki, kuriem ir apgādājamie;
 - bezdarbnieki ar invaliditāti.
 - personas ar invaliditāti un personas ar garīga rakstura traucējumiem.

Labklājības ministrija

Sociālā uzņēmējdarbība (III)

▪ Nosacījumi:

- Jāreģistrējas LM «sociālo uzņēmumu reģistrā»
- Jāiesniedz biznesa plāns ALTUM
- Jāuzrāda sociālā ietekme

▪ Granti:

- No 5 līdz 200 tūkstošiem euro uz 2 gadiem
- Dotācijas, t.sk., mērķa grupas algām

• Mērķa grupas darba integrācijas sociālajiem uzņēmumiem:

- nelabvēlīgākā situācijā esošie bezdarbnieki:
 - ilgstošie bezdarbnieki;
 - gados vecāki bezdarbnieki (54+);
 - bezdarbnieki, kuriem ir apgādājamie;
 - bezdarbnieki ar invaliditāti.
- personas ar invaliditāti un personas ar garīga rakstura traucējumiem.

Labklājības ministrija

Sociālā uzņēmējdarbība (IV)

- Projekta aktivitātes 2017.gadā:
 - 5 informatīvie semināri - 2017.gada janvārī
 - Sabiedrības izpratnes veidošanas pasākumi - visa gada garumā
 - Pieteikšanās LM reģistrā – 1.cet.
 - Pieteikšanās grantiem – martā/aprīlī
 - Sociālās uzņēmējdarbības ideju konkursa organizēšana 3.cet.

Labklājības ministrija

NVA organizētais pasākums komercdarbības vai pašnodarbinātības uzsākšanai (I)

Pasākuma mērķis - sniegt konsultatīvus un finanšu atbalsta pasākumus, kas palīdz bezdarbniekiem ar iepriekšēju sagatavotību un ievirzi komercdarbības veikšanā uzsākt komercdarbību vai pašnodarbinātību un veiksmīgi darboties izvēlētajā jomā ne mazāk kā divus gadus.

Pasākumā var iesaistīties reģistrēti bezdarbnieki, kuri:

- ir ieguvuši profesionālo vidējo izglītību vai augstāko izglītību uzņēmējdarbības, biznesa vadības vai citā tām pielīdzināmā jomā vai jomā, kurā plānots uzsākt komercdarbību vai pašnodarbinātību;
- ir apguvuši profesionālās izglītības programmas, kas nodrošina nepieciešamās zināšanas uzņēmējdarbības vadības jomā vai jomā, kurā plānots uzsākt komercdarbību vai pašnodarbinātību;
- ir ieguvuši profesionālo vidējo izglītību vai augstāko izglītību un apguvuši neformālās izglītības programmu (ne mazāk kā 120 akadēmiskās stundas) ar uzņēmējdarbības vadību saistītā jomā;
- ESF projekta «Jauniešu garantijas pasākumi» ietvaros jaunieši bezdarbnieki vecumā no 18-29 gadiem (ieskaitot), kuri neapgūst pilna laika studiju programmas Augstskolu likuma izpratnē.

Labklājības ministrija

NVA organizētais pasākums komercdarbības vai pašnodarbinātības uzsākšanai (II)

■ Sākums:

- 20 konsultācijas sešu nedēļu laikā biznesa plāna sagatavošanā un izstrādāšanā.

■ Turpinājums, ja dalībnieka sagatavotais biznesa plāns ir novērtēts kā dzīvotspējīgs:

- 20 konsultācijas biznesa plāna īstenošanas pirmajā gadā;
- komercdarbības dotācija biznesa plāna īstenošanai – līdz 3000 EUR atbilstoši apstiprinātajai biznesa plāna tāmei;
- ik mēneša dotācija pasākuma īstenošanas pirmajos sešos mēnešos - valstī noteiktās minimālās darba algas apmērā.

Konsultāciju un ekspertu (biznesa plānu novērtēšana un īstenošanas uzraudzība) pakalpojumus sniedz publisko iepirkumu rezultātā izraudzīti pakalpojumu sniedzēji.

Labklājības ministrija

NVA organizētais pasākums komercdarbības vai pašnodarbinātības uzsākšanai (III)

- **Maksimālais atbalsts vienam dalībniekam pasākuma laikā – EUR 6194,60 (2015.gadā)**
- **Konsultatīvais atbalsts – EUR 1034,60:**
 - 20 konsultācijas biznesa plāna sagatavošanā, t.sk. grāmatvedības, nodokļu, mārketinga, finanšu plānošanā – EUR **317,75**
 - 20 konsultācijas biznesa plāna īstenošanas pirmajā gadā – EUR **317,75**
 - Biznesa plāna novērtēšana un atzinuma sniegšana – EUR **36,20**
 - Biznesa plāna uzraudzība 24 mēnešus – EUR **362,90**
- **Atbalsts uzņēmējdarbības īstenošanai – EUR 5160:**
 - Komercdarbības dotācija biznesa plāna īstenošanai – līdz EUR **3000**
 - Ikmēneša dotācija pasākuma īstenošanas pirmajos sešos mēnešos – valstī noteiktās minimālās algas apmērā, kopā EUR **2160**

Labklājības ministrija

NVA organizētais pasākums komercdarbības vai pašnodarbinātības uzsākšanai (IV)

	2012.gads	2013.gads	2014.gads	2015.gads	2016.gads
Nodarbinātības speciālais budžets un ESF finansējums (JG)					
Izstrādāto biznesa plānu skaits	274	155	189	231	280
Apstiprināto biznesa plānu skaits granta saņemšanai	85	53	58	78	90
Personas ar inval., kas izstrādāja biznesa plānu	15	12	10	9	15
Personas ar inval., kas saņēma grantu biznesa plāna īstenošanai	2	4	2	1	3
Kopējais finansējums gadā (EUR)	542 517	284 885	282 318	404 976	601 040

Labklājības ministrija

NVA organizētais pasākums komercdarbības vai pašnodarbinātības uzsākšanai (V)

- 2015.gadā Rīgā klients reģistrēja pašnodarbinātās personas statusu un sniedz video filmēšanas pakalpojumus. Klientam ir specializētā izglītība filmēšanā un režijā. Mērķis - radīt māksliniecisku, radošu un profesionālo audiovizuālo produktu.
- 2016.gadā Rēzeknē klients reģistrēja pašnodarbinātās personas statusu. Mājsaimniecībā «Lobumeņš» audzē garšaugus, darbos iesaistīta visa ģimene un ar 2017. gadu plāno uzsākt garšaugu maisījumus ražošanu un pārdošanu.
- 2016.gadā Limbažos klients reģistrēja pašnodarbinātās personas statusu, sniedz skaistumkopšanas pakalpojumus un tematiskās SPA procedūras. Ir izveidota mājas lapa ar pakalpojumu aprakstu, un cilvēki elektroniski var pieteikties uz procedūrām.

Labklājības ministrija

Paldies par uzmanību!

www.lm.gov.lv

www.nva.gov.lv